

**ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ
В УМОВАХ СУСПІЛЬСТВА 5.0**

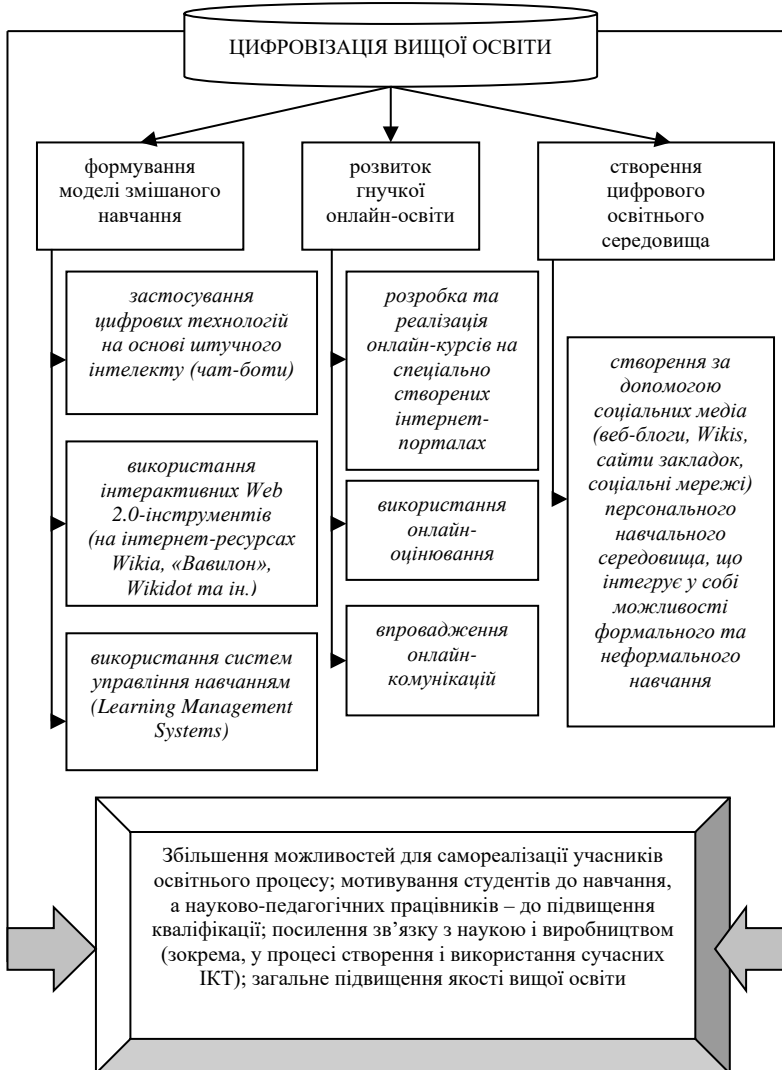
Хитра О.В.

*кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Сучасні масштаби цифровізації обумовили становлення «Суспільства 5.0» (Super Smart Society) – соціально-економічної культурної системи, заснованої на передових цифрових технологіях, яка забезпечує розвиток науки і технологій заради добробуту суспільства [1]. Вочевидь, гармонійне поєднання інноваційного і соціокультурного потенціалу сфери науки й освіти може найкращим чином сприяти адаптації цієї системи до нових реалій. Система вищої освіти вважається рушійною силою розвитку суспільства і відіграє важливу роль у суспільному прогресі, а саме: впливає на відновлення наукового потенціалу, бере участь у суспільному відтворенні, у соціалізації індивіда, прискорює економічний і соціальний розвиток, сприяє соціальній мобільності [2].

Одним з проявів віртуалізації суспільства є тенденція цифровізації освіти шляхом впровадження цифрових інструментів і технологій до традиційних освітніх програм та освітніх компонентів, через розвиток орієнтованої на мобільність онлайн-освіти, створення віртуального освітнього середовища (рис. 1). Важливу роль у формуванні персонального навчального середовища відіграють соціальні медіа як сукупність різних мережевих інструментів та технологій, що виступають каналами для спілкування, спільної праці і творчого самовираження як однієї з вищих (відповідно до ієрархії Маслоу) потреб особистості [3, с. 78]. Говорячи про вищу освіту, можна відзначити, що впровадження цифрових технологій і інструментів змінює як саму освітню ситуацію, так і ролі учасників освітнього процесу, а також правила взаємодії між ними, з чого можна зробити висновок, що інститут вищої освіти трансформується [4, с. 5]. Вважається, що за рахунок впровадження цифрових технологій вдається активізувати інтерес студентів до навчання, підвищити їх

залученість до освітнього процесу, а також покращити якість підготовки до професійної діяльності [3, с. 75–77; 4, с. 5–6].

Рис. 1. Напрями та очікувані результати цифровізації системи вищої освіти

У контексті цифровізації все частіше вживається поняття smart-освіти, під якою розуміють «модель нової системи освіти усіх рівнів, яка заснована на системному впровадженні та використанні в освітньому процесі цифрових інструментів» [5, с. 67]. Багато ЗВО почали впроваджувати цифрову трансформацію своєї діяльності, щоб зберегти конкурентоспроможність у міжнародному освітньому просторі, оскільки сучасні здобувачі вищої освіти мають велику кількість варіантів навчання – як в Україні, так і за кордоном. Цифрова трансформація стосується передусім організаційних змін заради підвищення ефективності функціонування закладу вищої освіти. Іншими словами, це трансформація всієї діяльності ЗВО за допомогою цифрових технологій для оптимізації всіх видів роботи [6, с. 222–223].

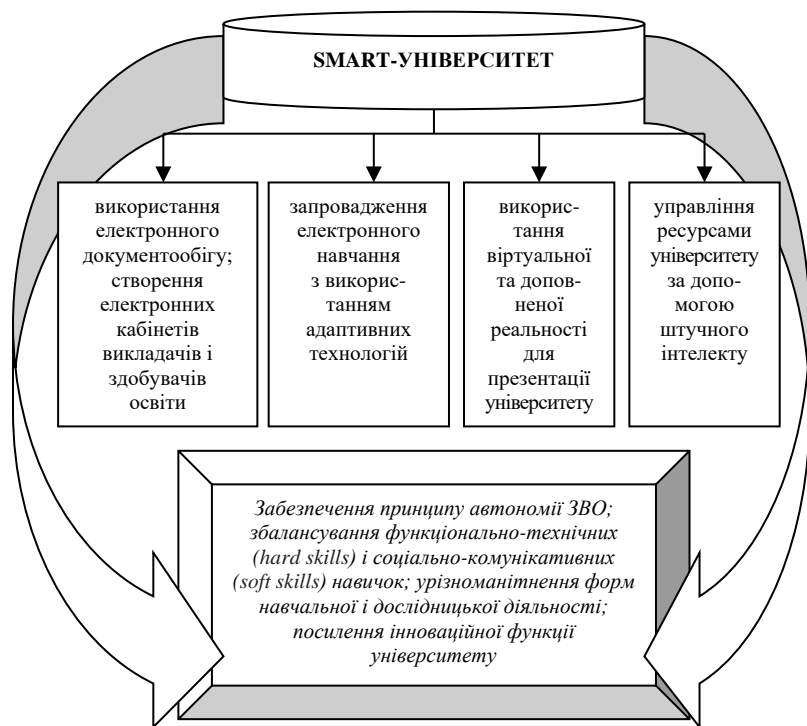
Зміст концепції smart-університету зводиться до прагнення досягти балансу інтересів і найвищої задоволеності всіх учасників освітнього процесу. Це поняття переплітається з «цифровим університетом», в якому всі учасники освітнього процесу отримують персоналізовані дані про ресурси, пристрої, аудиторії для ефективнішого виконання завдань. Існують різні сценарії реалізації цифрового університету (рис. 2): використання віртуальної та доповненої реальності для презентації університету; використання штучного інтелекту для швидкого реагування на запити, отримані онлайн; запровадження електронного навчання з використанням адаптивних технологій; використання електронного документообігу; інтелектуальні системи прийняття рішень; управління ресурсами університету за допомогою штучного інтелекту тощо [5, с. 67–68].

Створення такого цифрового університету реалізує концепцію управління знаннями, забезпечує розвиток інновацій, підвищує продуктивність праці та ефективність управління, розвиває професійну й цифрову компетентність працівників; зрештою, всі учасники освітнього процесу отримують доступ до якісної інформації [6, с. 223]. До того ж, це сприяє інтеграції освітньої системи університету до світової мережі, що полегшує доступ до міжнародних інформаційних ресурсів у галузі освіти, науки та в інших сферах [7, с. 599].

Таким чином, цифрова трансформація у сфері освіти і науки – це комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у цій сфері, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищенням рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних [8].

Результатом цифровізації має стати створення єдиного інтерактивного інформаційного простору ЗВО, що забезпечить

інтеграцію інформаційних потоків, що існують в університетах, в освітню інформацію, яка, у свою чергу, буде перетворена у знання, вміння і функціональні можливості [7, с. 603]. Цей простір є сприятливим для розвитку особливого соціального інституту – синергетичної освіти, що забезпечує соціалізацію людини завдяки застосуванню синергетичної методології мислення та пізнання, використанню синергетичних методів навчання (таких як самонавчання, нелінійний діалог, пробуджене навчання, навчання як адаптивна модифікація, навчання як фаховий перехід, гештальт-освіта, кейс-метод тощо) [9, с. 105]. В межах синергетичної освіти реалізуються такі соціальні проєкти: «людина креативна» – зі спрямуванням на науково-технічне лідерство; «людина мобільна» – з орієнтацією на швидкі модернізаційні зміни; «людина з ноосферним мисленням», яка є не лише активним споживачем нових знань, а й їх генератором. На зміну професіоналам приходять транспрофесіонали, або «люди-портфелі» – носії унікального «пакету» знань і навичок [10, с. 176].

Рис. 2. Загальний зміст ідеї «цифрового університету»

Отже, цифровізація системи вищої освіти є умовою виконання нею своїх просвітницьких, інтелектуальних та соціалізаційних функцій в умовах становлення Суспільства 5.0, одним з парадоксів якого є те, що людина одночасно користується вигодами і певною мірою конкурує з технологіями створеного нею ж штучного інтелекту, що несе в собі як переваги, так і низку ризиків у сфері освітньої діяльності. Тому державна політика у цій сфері має бути спрямована передусім на те, щоб модернізований освітній простір залишався безпечним для учасників освітнього процесу і створював можливості для якнайповнішого розкриття їх особистісного потенціалу, ефективної інтелектуальної діяльності та успішної реалізації її результатів.

Список використаних джерел:

1. Краус К.М., Краус Н.М., Осецький В.Л. Суспільство 5.0 на базі розвитку інноваційного університету та цифрового підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/504/482> (дата звернення: 28.11.2023).
2. Парфьонова Л.Г. Місце та роль системи вищої освіти у сучасному суспільстві. *Економіка розвитку*. 2012. № 3 (63). С. 91–96.
3. Демянчук М., Боднарук І. Цифровізація освіти як вектор підготовки фахівців XXI століття. *Viae Educationis. Studies of Education and Didactics*. 2022. Vol. 1. No. 4. P. 74–81. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/4/ve409.pdf> (дата звернення: 28.11.2023).
4. Гуралюк А.Г. Цифровізація як умова розвитку системи освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. № 13 (169). С. 3–8.
5. Буйницька О., Марченко-Троценко Л., Грицеляк Б. Цифровізація закладу вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 1 (28). С. 64–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2020_1_8 (дата звернення: 29.11.2023).
6. Сілкова О.В., Макаренко О.В., Макаренко В.І. Цифровізація закладу вищої освіти – шлях до інтеграції в міжнародний освітній простір. *Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір* : матеріали навч.-наук. конф. (Полтава, 30 березня 2023 р.). Полтава, 2023. С. 222–224.
7. Гужва В.М. Цифрова трансформація університетів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 4 (21). С. 597–604. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/21_2019/92.pdf (дата звернення: 29.11.2023).
8. Цифрова трансформація освіти і науки : офіц. сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 29.11.2023).
9. Манелюк Ю.М. Самоорганізація як інноваційний фактор в освітньому процесі. *Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. (Київ, 2-3 березня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 105.
10. Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу : монографія / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін.; за ред. Л.С. Шевченко. Харків : Право, 2014. 404 с.